

אחרי פות - קדושים תשפ"ו: הרב הלוי

שמירת זמן קריאת שמע: בעל ה"שומר אמונים" אמר פעם לבנו: "תאמין לי שכאשר מתקרב זמן קריאת שמע של שחרית, נופל עלי פחד גדול שאולי יעבור הזמן בלי לקרוא קריאת שמע". והעירו בחורים משיבתו של רבנו, שבימי בחרותו פעם הוא לא הרגיש טוב, ומרוב חולשה הוא לא יכל להזיז איבר, אך כשהגיע זמן קריאת שמע בתחילתו, הוא מיד קם בזריזות, התגבר כארי וקרא קריאת שמע במרץ ובהתלהבות (שמחת אמונים, עמ' ס-סא).

המספר שלושה עשר: היוונים פרצו י"ג פרצות בסורג, וכנגדן גזרו י"ג השתחויות. המספר שלושה עשר מבטא את הי"ג מידות שהתורה נדרשת בהם, שזה יסוד התורה שבע"פ, והיוונים רצו להשאיר את התורה שבכתב כמוזיאון בלבד. וכן כנגד י"ג מידות של רחמים שגם זה נגד מהות היוונים, שלדעתם התורה זה ענין של חוק ולא יתכן שיהיה לישראל רחמים מיוחדים, וחכמים עשו חיזוק לזה בתיקון של י"ג השתחויות. אמונה טפילה שקיימת בחו"ל, שהם מאמינים שהמספר הוא ללא מזל, ולכן כשבונים בנין של בית חולים מדלגים על הקומה השלוש עשרה, ובאמת שהוא מזל טוב ליהודים ההולכים בתורת ה' שזוכים לי"ג מידות רחמים (עיונים במשנה ברורה יא, עמ' תה).

איסור חדש שנתבשל בכלים: אדם שבישל אחד מחמשת מיני דגן שגדלו קודם ט"ז בניסן והרי הם באיסור 'חדש', יש אומרים שהכלים מותרים ואין לחוש לפליטת הטעם שבכלי במקרה של ספק בחו"ל, שהרי כל חדש בזה"ט ספיקא דרבנן בחו"ל (שו"ת הרמ"א קלב, טו), ויש שהחמירו בזה (הגר"א באורחות חיים תתר ראש, קנא), מכל מקום לאחר ט"ז בניסן יש אומרים שפקע האיסור ויש להתיר את הכלי אף ללא הגעלה (הרב אלישיב באשרי האיש או"ח ג, עמ' תכ). מקובלת פסיקת הרב אלישיב שהכלים מותרים לאחר ט"ז ניסן (הרב הלוי).

פקיד בנק שטעה בכסף מזויף: אדם שסמך על פקיד [בנק שנחשב מומחה] והראה לו שטר או מטבע מסוים, כדי שיאמר לו האם הוא מזויף תמורת תשלום, והוא אמר לו שהכסף תקין, ולבסוף התגלה שהוא מזויף ונגרם הפסד למי שהראה את הכסף בגלל הפקיד, הפקיד חייב לשלם את הנזק. במקרה והראה לחבר שידוע, והוא יעץ לו ללא תשלום - הרי שהחבר פטור מלשלם (שו"ע חו"מ שו, ו).

צילום קברים: הלכה היא, שאסור להנות מהקבר ומהבניין של הקבר (שו"ע יו"ד סד, א). מכאן יש שרצו לומר שיש חשש איסור בצילום קבר, אך מבואר בגמרא ש'קול מראה וריח' אין בהם מעילה (פסחים כו, א), ולכן הצילום מותר (חלק לוי יו"ד קכד). קול מראה וריח אין בהם מעילה אבל איסורא איכא, אך אין כאן הנאה שיש בה ממשות ולכן מותר לצלם את הקברים (הרב הלוי).

לימוד הלכות חג שלושים יום קודם חג השבועות: אמרו חז"ל ששלושים יום קודם חג הפסח דורשים בהלכות החג (פסחים ו,א). נחלקו הפוסקים אם בכל חג צריכים ללמוד את הלכותיו שלושים יום קודם החג, או רק בפסח. יש אומרים שהכוונה דווקא לחג הפסח שהלכותיו מרובות ובגלל קרבן פסח (ב"י או"ח תכט), ויש אומרים שהכוונה לכל חג (מג"א תכט, א). מטעם זה יש שכתבו שמנהג האשכנזים לתקוע בשופר שלושים יום קודם ראש השנה (ספר מנהגים דבי מהר"ם, עמ' 37), ויש שחילקו ואמרו שבפסח חייב ללמוד ובשאר החגים זה מנהג (חוק יעקב תכט, ב). מקובל לומר, שרק בפסח יש את הדין של דורשים שלושים יום קודם החג, אך בשאר החגים זהו רק מנהג ואין חיוב בזה (הרב הלוי).

ספירת העומר לפני מניין מאוחר וקבוע: זמן ספירת העומר בלילה (שו"ע או"ח תפט, א-ב). יש אומרים שיש עניין לספור כמה שיותר קרוב לתחילת הלילה אפילו ביחידות קודם לערבית, כדי שספירה תהיה תמימה, ובכדי שלא תהיה אחיזה לחיצונים (אול"צ ג טז, א; כה"ח תפט, יב), ויש אומרים שעדיף לספור אחרי ערבית: א. משום שתדיר ואינו תדיר, תדיר קודם (אגרו"מ או"ח ד, טז). ב. ספירת העומר צריכה להיעשות לכתחילה בציבור וברוב עם (מנח"י טנו, ג). כדי שלא ישכח (שבט הלוי ונג). לפענ"ד, אם עומדות לפניו תפילת ערבית וספירת העומר, כגון כשעדיין לא התפלל יש להתפלל ערבית קודם משום שתדיר קודם. ואם יתפלל מאוחר יותר במניין קבוע והגיע זמן הספירה, יספור קודם ואח"כ יתפלל ערבית במניין (הרב הלוי).

הסיבה שאין מפליגים בספינה בתוך ג' ימים קודם השבת: נחלקו הראשונים מה טעם אין מפליגים בספינה ג' ימים קודם השבת: א. מדובר על ספינה קרובה לארץ י' טפחים. ב. משום גזרה שמא יעשה חבית של שייטין. ג. משום ביטול מצוות עונג שבת, שלוקח ג' ימים להתרגל לים. ד. בתוך ג' ימים נראה כמתנה לחלל את השבת אם נכנס למקום סכנה. ה. רב החובל נראה כשלוחו לחלל את השבת אם מפליג ג' ימים קודם השבת. ו. זהו דין לשיטת ב"ש שאוסרים לעשות מלאכה שנמשכת לשבת, אבל לב"ה מותר. נפק"מ: א. אם הספינה נוסעת בעיקר בשביל גוים. ב. אם מותר להפליג תוך ג' ימים בנהרות. ג. היוצא בתוך ג' ימים באוניה בתוך התחום (ילקו"י רמח, א). להלכה, פסק בשו"ע שחוששים לעונג שבת אם מפליג בתוך ג' ימים קודם שבת (שו"ע או"ח רמח, ב), וחוששים לתחומין אם הספינה בגובה של פחות מ' טפחים מהקרקע (שו"ע או"ח רמח, ב), וכן חוששים לטעם של 'נראה כמתנה לחלל את השבת' אם נכנס למקום סכנה בתוך ג' ימים קודם שבת (שו"ע או"ח רמח, ד).

הפלגה בספינה ביום שישי לצורך פרנסה: בגמ' מבואר שהותר לצאת ביום שישי לצורך מצווה. בפוסקים מבואר שלצורך עליה לארץ ישראל או גיוס תרומות ליישובות ותלמוד תורה נחשב כצורך מצווה ויכול לצאת ביום שישי. באשר ליציאה בספינה לצורך פרנסה, נחלקו הראשונים אם נחשב לצורך מצווה, ונהגו היתר לצאת גם לצורך מסחר ביום שישי כשצוות האוניה אינם יהודים (רמ"א או"ח רמח, ד; ילקו"י או"ח רמח, ב), ובמקום שאין מנהג אין להקל כי רבים חולקים בזה (כה"ח רמח, נז). ומכל מקום אין לצאת לטיול בשלושה ימים קודם השבת (ילקו"י רמח, ב).

ביקור חולים בצוותא: רב אחאי גאון חידש שביקור חולים לא נעשה לבד, אלא עם עוד אחרים (שאלתות צג), רבים טרחו למצוא מקור לזה, וכתבו שאין זה לעיכובא אלא לכתחילה אם אפשר, בפרט אם הדבר מכביד על החולה (ילקו"י יו"ד שלה, ג). יש שכתבו שהמקור ממה שביקר יוסף עם שני בניו את יעקב טרם מותו (ילקו"י שם בשם זרע אמת), ויש שכתבו שהמקור משלושת המלאכים שהלכו לבקר את אברהם אחר מילתו (מים חיים ג, עמ' 152).

פרשת אחרי מות: שני השעירים - שני עולמות

"ונתן אהרן על שני השעירים גורלות, גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" (ויקרא טז, ח). שני השעירים מבטאים שתי תפיסות עולם, שני עולמות. העולם העכשווי ועולם הנצח. העולם העכשווי קורץ יותר ומושך יותר, לעומת עולם הנצח, שהוא קשה יותר, מלווה במאבק מתמיד עם היצר, וכרוך בקונפליקטים.

אולם חשוב לדעת, שקושי וכובד הם מושגים סובייקטיביים. הכול עניין של תחושת הלב. דרך השעיר לה' היא דרך קשה, הדורשת הקרבה, אך זו דרך מבטיחה. כאשר ישנה תחושת שייכות, אין קושי. הכול זורם בקלות.

הרמב"ם (הלכות פרה אדומה א, ז) כותב: "נתן טליתו עליה מפני הזבובים - כשרה. זה הכלל: כל שהוא לצורכה - כשרה, לצורך אחר - פסולה". כלומר: עול הוא פונקציה של שייכות. כאשר ישנה תחושה שדבר מסוים נעשה לטובתי - אין זה עול.

נער בר מצווה מקבל שלל מתנות. אם מישוהו ינסה להציע לו עזרה, ולקחת ממנו חלק מהמתנות, כדי להקל עליו - יש להניח, שהצעתו תידחה בנימוס... מדוע? כי זה שלו, וכשיש תחושת שייכות אין תחושת קושי או כובד.

שנינו במסכת שבת (יא ע"א): "ולא יקרא לאור הנר. באמת אמרו: החזן רואה היכן התינוקות קוראים". הגמרא שם (יג ע"א) מנמקת את טעם ההיתר של התינוקות לקרוא בליל שבת לאור הנר, שמכיוון שאימת רבם עליהם, אין חשש שיטו את הנר ויעברו על איסור מבעיר. אולם רבנו נסים גאון (המובא שם על הגיליון) כתב פירוש אחר, על פי תלמוד ארץ ישראל (תלמוד ירושלמי), והוא "מפרגן" לפירוש וכותב עליו שהוא פירוש חביב: "אילן בעו דיטפי בוצינא, ופירוש דבריהם כי התינוקות יתרחקו מן הקריאה ויאהבו שיכבה הנר. ואנו בטוחים בהם כי הם לא יטו את הנר. ולפיכך הותר להם לקרוא לאור הנר דליכא למיחש שמא יטו". אם כן, המדד לעניין שמגלה האדם בלימודו, הוא תגובתו לצלול הקורא להפסקה.

פרשת קדושים: עוף גוזל

בפרשתנו מובא פסוק מפורסם, שאף זכה ללחן: "וכי תבואו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל, וערלתם ערלתו את פרי" (ויקרא יט, כג). המדרש (ויקרא רבה פרשה כה) מביא משל לתרגולת המגנה על אפרוחיה שזה עתה יצאו מהביצה וסוככת עליהם בכנפיה, אבל לאחר שהם גדלים, אם אחד מהם בא להתקרב לאמו, היא מנקרת את מוחו ואומרת לו: "זיל עדור בקוקלתך", כלומר לך לאשפה ותמצא לך אוכל לבד. כך גם ישראל, במדבר הם זכו למן ולבאר וניזונו מידידיו של הקב"ה, אבל כשהם נכנסים לארץ - הם נדרשים לדאוג לפרנסתם בעצמם, באמצעות נטיעת עצי מאכל. גם אנו כהורים, עומדים לפעמים בפני דילמה קשה: עד מתי אנו יכולים להיות כ"אימא פולניה" הדואגת לילדיה ומכניסה אותם תחת סינרה, וממתי אנו צריכים להפריח את הילדים? התרגולת יודעת מתי לנהוג כך ומתי כך, ואנו צריכים ללמוד ממנה. יש שלב שבו צריך לסוכך ולהגן, ויש שלב שבו הילד צריך להיות "חי הנושא את עצמו", ולהתמודד מול האתגרים שהמציאות מציבה בפניו.